

Universidadi de Castedhu

Annu académigu 2005/2006

Facultadi de Lìteras e Lìnguas

Maistraxu de Segundu Livellu in

**“Linguìstiga, Filologia e Literadura de
sa Sardìnnia”**

Professori: Màriu Pudhu

Scienti: Francu De Fabiis

Tesi de acabbu:

“Piessinnus me in sa scridura de Antoni

Cossu in s’arrumanzu

Mannigos de Memoria”

Ìndixi

Su de unu capìtulu

Presentada de s' autori, de s' arrumanzu e de sa lingua chi at imperau.

S' autori	pàgini 3
S' arrumanzu	pàgini 6
Sa lingua chi at imperau Antoni Cossu	pàgini 10

Su de duus capìtulus

Piessinnus imperaus de s' autori: boxalis, cumboxis, acentu e bariantis.

Su verbu	pàgini 22
Ad cantum e tàula de is acentus	pàgini 26
Cumboxis allobadas, simpris e paragógigas	pàgini 30
Fuedhus foresus e maneras de narri	pàgini 32
Pulìtigus malus e fuedhus malus	pàgini 34
Tàula de is fuedhus malus	pàgini 38

Su de tres capìtulus

Sighias e ocurréntzias, cun is tàulas, de is fuedhus imperaus in s' arrumanzu.

Ùrtimas tres pàginis de s' arrumanzu	pàgini 42
Bariantis e ocurréntzias	pàgini 44
Amostu de is ocurréntzias de unu fuedhu	pàgini 47
Fuedhàriu	pàgini 48
Librugrafia	pàgini 57

Su de unu capìtulu

S' autori

Antoni Cossu nascit a Santu Lussurzu in su 1927, fait is scolas superioris in Aristanis e si pigat sa laurea in Lìteras in s'Universitàdi Stadali de Milanu, ingudheni, in Cuntinenti, atóbiat e kannoscit a Adrianu Olivetti, industriali dimugràtigu chi iat donau inghitzu a su *Movimento di Comunità*, Antoni Cossu abarrat trabballendi cun custu de sighiu po cincu annus a Turinu e a Ivrea. Custu moimentu si fut cuncordau fintzas is *Edizioni di Comunità* po prentzai giorronnalis e libburus. Antoni Cossu fùrriat in Sardìnnia in su 1959 e cun Dedegu Are e Arbertu Maister incumintzant totu unu trabballu sotziali e curturali in sa cussòrgia issoru e dhu testimóngiat su libburu *Autonomia e solidarietà nel Montiferro*. Intzaras brintat a trabballai cumentì a dirigenti in s'Arregioni Sarda, in su tzentru de sa programatzioni.

In su 1967 pùbrigat su primu arrumanzu cosa sua *I figli di Pietro Paolo*, cun sa domu prentzadora de sa Vallecchi, chi est sa matessi domu prentzadora, de *Miele amaro*, scritu de Batore Cambosu. Antoni Cossu po custu primu libburu bincit su prémiu *Gràzia Deledha*. In su 1969 sèmpiri po sa Vallecchi pùbrigat su de duus libburus *Il riscatto*. Cust'arrumanzu est stétiu torrau fintzas in lingua ingresa cun su rétulu: *The sardinian hostage*, Isabel Quigly, London, Hollis & Carter, 1971. Ma a Antoni Cossu “custu sceti” no dhi fut bastanti e cumentì a editori

in su 1975 ndi pesat su giorronnali *La grotta della vipera*, chi est una minera po is peleas intelletualis, sotzialis e tzivilis de intzaras. In custa arrivista, bessia po bintotu annus de sighiu, si donat boxi a medas scridoris giòvunus, chi cun sa poesia, cun sa lingua sarda, cun sa cultura de cussòrgias localis e de totu sa Sardìnnia, s'atóbiant in s'arrivista, arrelatendisias fintzas cun àteras linguas de minoria de àteras Natzionis Oropeas.

A un'òmini de aici, de custu importu mannu meda, acapiau a totu is caras de sa vida sotzialis e culturali de sa Sardìnnia, no podiat fai a mancu de pubrigai in lingua sarda, aici bieus *Mannigos de memoria* bessiu in su 1984, ma chi tenit arrastus a partiri giai de su 1978 cumentu scrit Antoni Cossu etotu in s'ùrtima pàgini de su matessi arrumanzu. S'àteru trabballu scrittu in lingua sarda *A tempos de Lussurzu* est prentzau in su 1985 e torrau fintzas in lingua cadelana cun su réttulu: *Al temps d'en Luxori*, torrau de Antoni Arca, Tàtari, Edes, 1992, chi est unu trabballu tiatrali. Pùbricat fintzas poesias in duus libburus: *I monti dicono di restare* de su 1987, e is contus *Su bentu* de su 1993. Antoni Cossu est stétiu scridori, poeta, giorronnalistu e editori ma est stétiu, pruschetotu, una personi de sensibbilidadi manna meda. Sensibbilidadi cundia, perou, cun sa crìtiga serrada, arrisulana e befiana contras a su poderi de s'amministradura de sa cosa pùbriga sarda, chi de Antoni Cossu est cunsiderau tzeraca de cudha Cuntinentali de is *sercheterias de is sercheterias*¹ de is partidus italianistas. Antoni Cossu est

¹ Serchetariu de serchetariu pàgini 34.

stétiu fintzas fundadori de is arrivistas: *Il Bogino*, *Il Montiferro*, e at scritu meda in s'*Unioni Sarda*, *Ichnusa*, *Nazioni Sarda*, *Sardìnnia oi*, *Cumunità*, *Prospetti*, *Il bimestre*, *Questioni*, *Prove*, *Quartiere*, *Canal*, *Natzionalia...etc.*

S'ùrtimu arrumanzu de Antoni Cossu est stétiu *Il sogno svanito* bessiu in su 2002, unus cantu mesis prima de si morri cuss'annu etotu.

S'arrumanzu

Pigaus sa navi est sa crai a fuedhu po brintai in s'arrumanzu. Custus fuedhus funt imperaus cumentu a torrada po dexeotu bortas in duas pàginis; sexi bortas scéti in d-una pàgini de trintaduas arrigas. Is navis a s'acabbada si scuberrit ca funt duas: s'*Ocitània* e sa *Catalùnya*². Funt is navis chi ndi torrante a furriai in Sardìnnia is disterraus spratzinaus in totu s'Oropa.

Fiat ora! Chini benit de su mari no benit prus, e sceti, po si s'dorrobba. Is disterraus sardus iant tentu làstima meda de sa Sardìnnia e ant pentzau sa manera de dha agiudai a ndi bessiri de is arros chi dhis fiat cuncodrendi sa crassi pulitiga, arregionali. Sa matessi crassi pulitiga chi, agiumai, nci fiat fendi arrui sa Sardìnnia in d-unu spèrrumu chene speràntzia peruna.

E issus intzandus narian: pigaus sa navi.

E issu, Antoni Cossu, scriat in is pàginis 44/45:

“— *Pigaus sa navi* —...

...tres paraulas — *pigaus sa navi* — a lenu a lenu...

...totus narian: *pigaus sa navi*.

...no tenian ateru de narrer: *pigaus sa navi*.

... E s'ateru risponnat: *pigaus sa navi*.

..., ch'infrechian cuddu: *pigaus sa navi*.

...sa torrada fuit: *pigaus sa navi*.

..a su postu de «salude» narian: *pigaus sa navi*;

pigaus sa navi?

pigaus sa navi!

² Su nòmini de is duas minorias, una de sa Frantza e s'àtera de s'Ispànnia, si nant ca fintzas custa est una *crai* chi Antoni Cossu si bolit amostai, e mellus fai pigai, po oberri is cadàscius de s'Otonomia de sa Sardìnnia.

..., a si biri, *pigaus sa navi*;
..; a nos bier cun salude, e, *pigaus sa navi*.
... Su «*pigaus sa navi*», in pagas chidas,..
..narian in Frantza; *pigaus sa navi*,
....*pigaus sa navi*, ripitian in Olanda...
...e in su Belgiu; *pigaus sa navi*,..

In s'Europa de sos sardos pariat totu una boghe: *pigaus sa navi*.

Sas paraulas puru naschen e creschen. Naschen chi cheren narrer una cosa, cussa e basta, pustis, in caminu, s'acontzan, altzian, si prenan e si ufran, cambian colore, lean ateru ispizu. E contat s'intonu, su chi ddas narat, sa boghe russa o sa boghe fine, sa mesu boghe o su bassu o sa contra, sa die e s'ora e su logu e su tempus, si proet o bessit su sole, si frocat o rannidat, s'ispetzia de donzunu, a manzanu e a sero, sos pentzamentos, su forrogu s'intentzione.

Pigaus sa navi.

Insandus.”

Su rétu de s'arrumanzu est una manera de nai chi tenint in Santu Lussurzu sa bidha de Antoni Cossu. Issu etotu si dhu spricat in s'ùrtima pàgini de s'arrumanzu³, *Mannigos de memoria* totunu a “Sustentamentu” de is pentzamentus, is bisionis.

Su personali pulitigu, totu sa crassi “digerente” de Sardinnia in custu arrumanzu benit pigada a brullas, antzis benit amostada cun totu sa poboresa cosa sua.

³Custus fuedhus dhus agatais innoi a pàgini 42.

S'Urrei est spullincu. Aici Antoni Cossu si fait biri is aministradoris de s'Arregioni Sarda de is annus 1978/82. Issu si contat e s'amostat sa crassi pulitiga lacaja de is partidus de Cuntinenti e de is cuntinentalis, de is *Crasus*, *Andriotos* e *Sinnioricco* de intzaras e no est difitzili meda arrecannosci de chini fuedhat. Custu personalli pùbrigu no est mancu bonu a fai is cositedhas prus fàtzilis de cada dii, figuraisia de podi arrespundi a is dimandas de svilupu de s'industria, de is trasportus, de is abbisóngius de is pastoris e de is messajus. Is disterraus sardus si fiant arróscius de èssiri lassaus fuliaus, che àliga, in sa bia po abetai su turnu po *pigai sa navi* e si ndi torrai a partiri de sa Sardìnnia, ma custu fiat sutzédiu fintzas candu fiant bénnius in is *manchinas* de Tzivitavéchia. Is disterraus arróscius deustus trumentus, detzidint de torrai in Sardìnnia po su carrasegare e bistius a *pedhitzonis*, tenturant totu su cunsillu arregionali, dhu insogant e dhu secuestrant e dhu sbregungint in is arrugas de Casteddu. In s'interis sa populatzioni si frimat prexada a castiai custa prutzessioni, cosa chi no iat biu *nimancu po sant'Efis*. Prutzessioni cuncodrada cun Mamuthonis, andadoris, insogadoris e insogaus in is arrugas de Sa Marina. Totu su cunsillu benit portau, a primu logu, a Frodonzanus e a pustis a Sacarza, innui che in d-una spétzia de *còllege a s'ingresa* dhus faint studiaia e dhus ponint fintzas a trabballai. E intzaras dhus bieus, is cunsilleris, illichidendi e pinnighendi su logu innui papant e dromint, arrangendi is cosas segadas, bodhendi cosa de papai in su sartu, e traghendi àcua po si porri sciacuai e

illichidiri is còmudus. Is fillus de is disterraus, in s'interis chi custus funt torrendi a educai is cunsilleris, arrennescint a ndi fai strantaxai s'ecunumia sarda, cun su *Made in Sardinia* e cun d-una curtura noa de su trabballu acapiada a is siendas cannotas e istórigas nostas. Is disterraus fiant, aici, arrennéscius a amostai *una crai* a custus cunsilleris, prodhosus, trasseris, e malus faineris. Ma *a donzunu s'arte sua*⁴, a is disterraus a torrai a trabballai in Cuntinenti e a is pulitigus a guvernai. Ma no sa crassi pulitiga bécia, perou, ma a una crassi pulitiga noa chi ndi at a depi bessiri de is eletzionis cun is listras cuncodradas cun nóminis nous. Una de is *crais* chi s'arrumanzu s'amostat, po andai ogus a unu tempus benidori, est cussa de votai cun atintzioni po scioberai de aici una crassi pulitiga prus mellus de cussa insogada. No nci bólit meda po cambiai su cursu de s'istòria e de sa pulitiga in Sardinnia. Is disterraus si tòrrant a *pigai sa navi*, po primu eus biu po scramentai sa crassi pulitiga, a pustis po si ndi torrai in Cuntinenti e lassai a is àterus Sardus a si cambiai su tempus benidori, scioberendisidhu issus etotu. Is fuedhus chi Antoni Cossu imperat po tancai s'arrumanzu funt cussus chi nant ca is *Mannigos de memoria* funt bisus bellus a dhus podi pentzai, ma bai e circa chi in d-unu tempus benidori ant acuntessi.

⁴ Antoni Cossu torrat a pigai custu cuntzetu, esprimiu sa primu borta de su capitanu Niedhu a pàgini 113, e a pàgini 165, candu issu, immoi generali, intzaras si fiat arrefudau de *isolber ligatzos pulitigos* a corfos de mitrallias. Sa primu borta, pigau de sa boxi de su contadori etotu, est scritu currégiu, ma sa de duas bortas est postu in buca a àteras personis de s'arrumanzu e bessit *donzunu a s'arte sua*.

Sa lingua chi at imperau Antoni Cossu

Unu primu apretziamentu a pitzus de sa lingua, de sa grafia, de is bariantis e arrégulas imperadas de su scridori nostu, est ca Antoni Cossu tenit unu scriri limpiu e craru meda⁵. In cussu tempus in ca fut stétiu scritu s'arrumanzu, su 1978/82, tempus innui su cuntrastu chi nci fiat po sa lingua e sa grafia de su sardu fiat meda abbetiosu, fintzas intzandus nci fiant prupostas s'una contra a is àteras. Ma est de nai ca is arrexonamentus no fiant siguramenti lómpius a su tretu de *callentura* chi teneus in is diis de oi. Poita oi seus po lompi a scioberus de importu mannu meda po su benidori de sa lingua sarda, andaus a forrogai in *Mannigos de memoria* po biri is ainas linguistigas chi at imperau Antoni Cossu e chi calancunu de custus amostus si podint srebiri. Intzaras intraus illuegus me in su *tribbàlliu* de su nostu.

Po s'allobamentu de is cumboxis, issu dhas imperat po sa mellus parti, scimpras⁶, simpris, ca su sistema linguistigu sardu no dhas cràculat, a parti sa /bb/ /b/ cumuna a totu su sardu e sa /ll/ < /l/ piessinnu fintzas de sa cussòrgia arbarikesa:

*mama, viaggiare, fatu, veturas, cumerciu, oficinas,
cumissione, ufiziu, cotu, epuru, apenas, oto, seti, afitu,*

⁵ *Mannigos de memoria* tenit: 41.635 fuedhus, 200.825 literas, 248.727 bàtias in totu, pàginis 168, unu volùminu; in sa prenzada, una sceti de s'ISRE de Nùgoro, 1984. Prenzada chi seus imperendi in custu trabballu.

Po cantu Bidhanao, tenit 76.965 fuedhus, 376.7420 literas, 439.768 bàtias in totu, pàginis 206, duus volùminus; in sa prenzada de sa 2D Mesuterrànea Editrixì Roma, Friaxu 1987.

Mancai s'arrumanzu fiat stétiu presentau a su Casteddu de sa Fae in Pasada in su 1984. Custus duus trabballus funt, casi, de su matessi tempus de *Sos sinnos* de Miali Pira, chi est in paris a custus duus *su mannu*, de sa literadura sarda e de sa cusciantzia natzionali e identidadi sarda.

⁶ Fuedhu de s'arrexini induropea *SEM=semel, "semplice", "scempio", "unu a sa borta" cumenti a avérbu in latinu.

*fruta, note, caminenne, inie, deferentzia, papadu, immaculada, tragheto, acabbadu, prefete, dotori, befe, etc*⁷..

Aici puru in calancunu fuedhu allenu innui ndi arruit sa loba de sa cumboxi: *gafè, rulotas*, ma teneus fintzas *college, hobby, sinottigu, tunnel* etc....

Própiu poita s'arrumanzu si ponit in circa de unu sugetu pulìtigu auniu a intru a unu moimentu, podeus biri fintzas sa circa de una lìngua aunia. Antoni Cossu imperat medas bariantis de su sardu e calancuna borta totus in pagu arrigas o fràsias e intzandus bieus in sighia: Tataresu, Gadhuresu, Logudoresu, Campidanesu e fintzas Tabarchinu, cun aciuntas de itallianu e de frantzesu⁸. Ma s'imprùs de s'arrumanzu est giogau aintru de is bariantis arbarikesa, de Santu Lussurzu, e campidanesa. S'Arbarikesu, fintzas de is annus de s'Indipendéntzia Sarda de su Mesutempus, si ponit intramesu is àteras bariantis-mannas de su sardu cumentu a lìngua de "meilogu" o de "mesania" *ante literam*. Santu Lussurzu, difatis, s'incàsciat aintru de custas làcanas chi funt stétias studiadas de su linguistu Mauritziu Viridis. Ma chini at fuedhau po primu de sa barianti arbarikesa est stétiu Bitóriu Àngius in su 1799, apustis iat sighiu Antoni Sanna in is diis de oi. Àngius chi kannoscat sa Sardìnnia e dha iat abbisitada totu fintzas po cuncodrai sa parti

⁷ Ma dhas agataus allobadas in: setemizachimbeghentossettantasete 60, opposizione 145,146, programma 146(duas bortas) 162, dotori 34, tragheto 18, programmazioni 145, programmazione 144, 145, 146(cuindixi bortas in totu), commissione 146(tres bortas), gomma 110.

⁸ Chantal est sa pobidha de Zuanne Pàule chi est disterrau in Frantza e issa, frantzesa, si cundit s'arrumanzu de fuedhus frantzesus. Ma fintzas s'itallianu est, cumentu a su frantzesu e cumentu in custa tesixedha, imperau in "*litteras aldinas*" o mellus *corsivas*.

sarda de su *Dizionario*, imparis cun Casalis⁹, de is bidhas de su *Rennu de Sardìnnia*, in custu trabballu iat fintzas scritu contendi a pitzus de sa lingua de sa Sardìnnia.

Cumboxis chi càmbiant o mudòngias

Funt is cumboxis: /p,/ /t/, /c/, /f/ surdas, chi lompint a si fai sonarzas candu s'agatant meiboxalis, in fonosintassi: /p> b/, /t> d/, /c> g/, /f> v/;

e sighint a si fai sèmpiri prus débilis fintzas a ndi dhas lassai arrui. Teneus fintzas cumboxis cumentis a sa /c/, chi lompit a /g/, custa lòmput a /b/ e benit lassada arrui, cumentis in is fuedhus:

cama > gama > bama > *un'ama* 21;

caddinosa > gaddinosa > baddinosa > addinosa 106;

Custa arrégula de no amesturai su chi ligeus in fonosintassi cun s'arrisultau gràfigu est sighia beni de Antoni Cossu. Sceti in calancunu fuedhu agataus sa muda de sa cumboxi, ma funt sceti una pariga, e custus fuedhus si funt frimaus e furrius a bariantis beras:

tiaulu 137, diaulu 54,

*dada (un')*46, *adesset* 55,¹⁰

gallus 88, gafei 110, gafetera 23, gessu 55,

fenenadu 18, venenada 63, (arza)viuda 60.

⁹ Dizionario geografico, storico, statistico, commerciale degli Stati di S. M. il Re di Sardegna, III volùminus, Forni, Bulùnnia, 1856.

Cumboxis chi faint su lampalluxi

/b/, /d/, /g/ e /f/,

Sa cumboxi /b/ meiboxalis a primìtziu de fràsia est lassada arrui cun o mancu su sinnu /ʔ/ postu ainnantis in logu de sa cunboxi.

bidda 15, 47, (sa) 'idda 15, 132, idda 44, 75,

(d-unu) 'eranu bonu 155, (in) beranu 16,

Bòinti 80, (chi) òinti 80¹¹,

(sa) irigonza 69, (de) birigonza 105, un'irigonza 100, (sa) bregungia 115¹²,

(ateru) 'ighinu 9, (sos) bighinos 9, 10, (su) 'entu 21,

ola ola 58, 'olidu 58, (lu) 'ides 31,

(sa) oghe 46, boghes 46, (frisca) oddida 7,

(de) 'uca 13, (una) ucada de 'inu 92, (de) ucadas de binu 92.

Sa /g/

(de) ustare 7, 85, 119, (un) 'ustigheddu 7,

ulteddos 89, uturos 90,

(su) inugu 57, (un)'utiu 61,

(!) Asi 25, asie 167, Gasi 27, gasi 167,

rassu 78, rassa 106,

(un) 'ama 21,

addinosa 106,

'erdas 8.

¹⁰ Cun totu is /t/ meiboxalis de s'imperfetu de is verbus de sa prima coniugatzioni chi passant a /d/.

¹¹ Imperaus is fuedhus ponendi su nùmeru de sa pàgini, innui dh'eus agatau, a su costau. Candu scrieus unu fuedhu cun is "lìteras deretas" est po is fuedhus postus in buca a is personàrgius de s'arrumanzu, candu est scritu in "lìteras aldinas" o corcadas est po is fuedhus de sa buca, sa pinna, de Antoni Cossu etotu.

Sa /b/ secundària

bessin 21, 65, 24, 'essit 17, bessidu 11, dd'essire 13,
bessimos 27, bessinnesiche 34, ch'essit 18, 23, 38.

Sa /d/

eu 30, 'e 14, eretu 65, eretas 96.

sa /f/

imis 123.

Manìgiu pagu frimu

de sa /b/ /e sa /bb/

Santziainedhu de sa /bb/ e /b/:

abbarro 18, abarramos 31,
fabbricas 37, *frabicas* 36,
abboinare 118, aboghinat 61, 40,
tribballiana 19, *tribballiu* 25, tribballiare 149,
frebba 112, *freba* 100.

Imperu currégiu de sa loba /bb/:

abbabalocaos 23, abbaidan 24, abbandonare 25,
abbaidare 28, abbile 29, *babbu* 44, 60, abbisongiu 74,
acabbadora 37, ebbia 149, *acabbadu* 167.

Mancàntzia de sa loba /bb/:

libertade 25, *gabinete* 38, *frobire* 38, *arribana* 28, *roba*
29, labaru 78, arribai 61, stabilimentu 100, responsabili
101, arroba 119.

¹² Sa barigasi, metatesi, de sa /r/ fait aguantai sa /b/, custu est una manera de su campidanesu e fintzas de s'arbarikesu.

Sa /dh/ cirdina

o cacuminali

Antoni Cossu no imperat unu piessinnu po sa /dh/ cacuminali e dh'assentat cun sa loba /dd/:

dda 100, *bidda* 47, *mucaloreddu* 73, ridinnesidda 80, Casteddu 78, pubiddu 75, *cuddos* 98, pireddu 105, troddia 105, addinosa 106, ddos 122, faeddos 123, caddu 130.

In su liòngiu /nd/ in sa barianti de su sardu chi fuedhat issu sa /d/ benit assimbillada a sa /n/ lompendi a /nn/:

nn'essit 17, *nn'antada* 16, *mannigos* 167, *aboghinanne* 40, *ilbannidanne* 76.

Su /k/

Antoni Cossu no at mai imperau su /k/ cumenti sinnu¹³ po torrai sa cumboxi coembarza surda, aintru de s'arrumanzu, ma dh'agataus, imperada sceti, in s'ùrtima pàgini de su libburu, in su fuedhu *koa*, candu issu est sprichendi su pentzamentu suu a pitzus de sa scridura, grafia, de sa lingua sarda. No si scit ita pentzai, chi siat unu sbàlliu o una de is “portadas” de Antoni Cossu cumenti a cussas, e ndi agataus medas, chi pigant a brullas is pulitigus. Forsis ca innoi in acabbu, a *koa*, de s'arrumanzu si bolit brullai, unu pagu, de is “grafistas-linguistas”?

¹³ Grafema, imperau sceti cun Aga Khan a pàgini 120.

Sa /j/

In su manìgiu de custa cumboxi agataus Antoni Cossu chi bandat a *zinetes* 58, difatis issu dh'imperat beni cun:

buju 11, 43, messaju 52, 128, maju 26,
cojas 166, soja 158, 166, *ruju* 30, 49;

ma dhu torrat cun sa /i/:

ildimaiada 45;

in santzianedhu cun /y/:

casteddaju 55,
casteddaya 109, casteddayu 119, 121;

in lampalluxi cun /v/:

jazos 91, 92, 104, *viazos* 28, 42;

in cumintzu de fuedhu dhu torrat fintzas:

jua 94, jucher 157,
jaga 40, 91, *jaganu* 40, *janna* 100, 104;

amesturau in s'antrotoponomàstiga:

Jubanne 75, 76, *Ruju* 21, 23, *Jorgi* 108, 109, *Jacu* 64,
Santa Justa 119, Sa Jara 118, Aidumajore 97;

matessi sinnu:

Santa Jilla 120, Jerzu 119;

ma arrisultaus difarentis:

lompit a cumboxi /Jilla/ [Gilla],

e lompit a boxali Jersu [Iersu].

Sa /q/

Su nostu no at mai imperau su sinnu¹⁴ /q/, ma at sèmpiri imperau sa /c/:

cuadru 125, cuestore 113, acua 101 (sceti otu bortas in totu su libburu), chistione 140, quartieri 113, chietos 94, tranchillios 85, tranchillios 70, calincunu 110, calicunu 111, cales 110...etc. Imperat sa /q/ sceti in fuedhus itallianus, latinus¹⁵ e aligheresus.

Is liòngius

/gl/ e /gn/

Is maneras difarentis de torrai custus duus liòngius¹⁶ in sardu, chi no funt meda crarus fintzas in itallianu e ni àteras linguas de s'arrumània, si fait cumprendi, chi nci ndi fessit *galu* abbisóngiu, chi sa grafia no est sa lingua.

Difatis su latinu fait sèmpiri: glis gliris, glomuerus, glauco, gloria..etc..

Intamus s'itallianu fait siat:

glicine, glucosio e globale,

e siat:

famiglia, biglia, figli, bottiglia....etc.;

tenit unu matessi sinnus po duus sonus difarentis.

Su liòngiu /gl/ no est mai imperau de Antoni Cossu in fuedhus sardus, ma est imperau sceti in fuedhus itallianus.

Su liòngiu /gn/ Antoni Cossu dhu imperat sceti in is personis chi fait chistionai in is bariantis campidanesas e gadhuresa e fintzas pagus bortas. Dhu agataus scritu de

¹⁴ Grafema.

¹⁵ Baxeì a is pàginis 142/143 de s'arrumanzu e si podeis ligi unu taularzu de is nòminis de is matas in latinu, chi funt postus po allomìngius a is assessoris, un'àteru bobboi de s'ironia, is brullas e is giogus, linguistigus, de Antoni Cossu.

aici sceti duas bortas in d-una de is tres scritas, chi nci funt pintadas in is muredhus de su portu de Terranoa, chi is disterraus si faint scriri a pinzellu fintzas in is carrotzerias de is veturas e de is arrulotas:

Sardinnia = Colonia 23, Sardigna = Colonia 23, Sardinnia = Culunia 23,

a pàgini 23 po sa primu borta;

Sardigna 68, Sardigna 68, fintzas custu fuedhu est imperau in sa matessi pàgini, ma postu in buca a unu campidanesu, po sa segunda borta, perou torrat illuegus a imperai giai in is pàginis avatu:

Sardinnia 69, Sardinnia 70,

Candu Antoni Cossu is àteras bortas imperat su liòngiu /gn/ est gioghendi, befianu, cun assentadura de arregistru bàsciu e brullanu:

Migne 141, Migne 141, Minne 141;

vissignoria 67.

Sa /tz/ e /z/

In sa de quatre cussòrgias de sa lingua sarda, s'arbarikesa, aintru de innui s'agatat fintzas Santu Lussurzu, dhui at una partigularidadi chi est cussa de torrai, sulai e imperai, cun /tz/ su digamu o liòngiu /CJ/ /TJ/ chi benit de su latinu. In is àteras cussòrgias lacanantis a cussa arbarikesa custu liòngiu latinu benit torrau cun /t/ e /th/.

Ma cumentu a sinnu, grafema no est imperau cun meda frimesa, ca bieus a Antoni Cossu torrai /CJ/ e /TJ/ siat cun /tz/ e siat cun /z/:

¹⁶ Digramma.

1) imperat /tz/ po s'afrianti¹⁷ sintziarza surda,
minorantzia 129, *relatziones* 42, *opositzione* 126,
passentzia 26, *lissentza* 114, *cuscentzia* 134, *passentzia*
134, *amicitzia* 136;

2) imperat fintzas sceti sa /z/ po su matessi sonu torrau
àteras bortas cun /tz/:

finanzia 130, *stanzia* 54, *stanza* 102, *presidenza* 97,
vacanzias 35, *Barzellona* 11, *Zivitavecchia* 9,
popolazione 113, *direziones* 95, *programmazione* 145,
opposizione 145, *terzu* 127, *servizius* 50;

3) ma imperat /z/ fintzas po torrai s'afrianti dentali
sonarza:

zuzes 114, *zaunzos* 92, *zuarzos* 53, *zustu* 16, 100, 111,
zunta 109, *ziminera* 24, *zuzina* 73, *zornales* 109, *zuze* 133,
zometros 130, *zometras* 130, *zuzina* 73, *zuzina* 142;

agataus fintzas custu:

letzitimos 33;

chi est sonu, fonema, afrianti papadularzu, ma sonarzu e
de torrai cun sceti sa /z/.

Sa scexa /x/

boxi 18, *cuxinai* 134, *paxi* 134, *strexu* 134, *arrexoni* 135,
erbixeddas 135, *trassixeddas* 122, *furriadroxus* 137,
brabaxinu 143, *cixiri* 143, *Efixeddu* 89, *binixeddu* 90,
luxi 97.

Sa scexa no sèmpiri est imperada cun firmesa de aici, ma
custu sonu, fonema, meda bortas dh'agataus torrau cun su
digamu /sc/ po sa barianti campidanesa:

¹⁷ Affricata.

meiscinas 74, boscisceddas 140, duscinas 141, 142, prascint 117, arrescioni 116, maticceddas 86. Ma imperat /ss/ chi est sa bessida arregulari po torrai su liòngiu /sc/ in arbarikesu:

ussita 114, ussieri 109, rinassita 37, ambassadore 28, lassare 92, issopero 32, maressallu 79;

ma eus agataus fintzas:

sopero 43,

chi est unu “ipercorrettismo” ca est nau de unu campidanesu, scriendindhu perou, a pitzus de unu arrastu¹⁸ logudoresu, innui si lassat arrui sa “pròstesi” /is/ po dhu “campidanesitzai mellus”.

Sa pròstesi de sa /i/

Ainnantis de /st/, /sc/ e /sp/

Custa est s'arrégula chi Antoni Cossu manigiat cun prus firmesa e dh'arrispetat ponendidha sèmpiri ainnantis de sa /st/, /sc/ e /sp/:¹⁹

sp)

ispetanne 21, 165, Ispannia 11, ispuligo 56, ispratos 25; ispizu 41, ispetzia 41, ispalada 10, ispramada 8;

sc)

iscultadu 57, iscalpas 60, iscriere 100, iscontzas 100, isconchinanne 38, iscarrugada 17, iscazatoriu 14, iscracallios 105, iscracanzu 17, iscultada 13, iscola 15, iscusa 27;

st)

¹⁸ Cracu a pitzus de su fuedhu *issopero*.

¹⁹ Ma agataus fintzas: /ilb/ = /is/, ilboido 103, ilbarionada 132, ilboligare 145, ilbutonada 145; /isf/ = /is/: isfrutare 27, isfozida 106. Ma teneus fintzas /il/ ilbannidos 165, ilbannidanne 165.

istulamisi 17, istabilimento 100, istintinare 101, istudiu
125, istruida 134, istudiantina 58, istabilire 160;

Àterus piessinnus

Sa /d-/ eufòniga

Antoni Cossu imperat fintzas sa lineedha /-/ po pratziri
una cumboxi eufòniga collocada sceti po sulai mellus su
fuedhu:

d-unu 11, 93, *d-una* 8, *d-onni'* 9, *d-onnia* 78, 93, 126,

d-onzi 144, 146, *d-onnia* 93, *d-una* 8, *d-onzi* 144;

ma imperat sa lineedha /-/ fintzas inustus fuedhus po
pratziri una boxali no etimulògiga:

e-totu 16, *e-i* 8, 71, *a-i* 31, 98, *cu-i* 138, 93,

tot-unu 21, *ddu-e* 8, 65, *che-i* 137, 159,

a-b atere 68, 94, *i-dd'aiat* 69.

Su /^h/

Sinnu imperau po inditai sa boxali /^h/ longa, dhu agataus
sceti una borta in su fuedhu:

d^hs 134²⁰.

²⁰ Baxe e ligeisia in giossu de sa pàgini 134 e a primitziu de sa pàgini 135 cun cali bellea e cumpetenzia est scritu cust'arrogu in campidanesu: circai/satu cun su lampalluxi de sa /r/; sa pròstesi /ar/ ainnantis de arrexonis, arragota, arrecatu; cabat guta, atotu...etc.

Su de duus capitulus

Su verbu

Analizendi cumenti Antoni Cossu at manigliau su verbu si ndi seus acataus ca issu imperat maneras, mellus arrexina difarenti, candu imperat s'ausiliari èssiri/èssere. Su santziainedhu dhu fait fintzas candu imperat s'imperfetu indicativu de sa primu coniugatzioni de is verbus in ai/are, issu bortas medas imperat po sa de tres personis singulari e sa de tres personis pruralis is bessidas de su campidanesu. Custu sufissu est serrau, tancau, cun /a/, paragógiga, chi fùrriat sonendidhas is /t/ surdas in /d/ sonarzas cumenti in is verbus:

annada, torrada, rannidada, niada, costada e tirada, [intamus de: annaiat, torraiat, rannidaiat, niai, costaiat e tiraiat], pàgini 8.

A pàgini 127 innui agataus verbus imperaus a s'imperfetu indicativu po prus de bintitrès bortas, una borta sceti de custas bessit in /t/, est su verbu *aiat* < àere, in sa de tres personis singulas, totu is àteras bessint cun su sufissu in /da/. Sèmpiri in s'imperfetu, ma in sa de tres personis pruralis, no agataus sa bessida prena arregulari in /nt/, ma truncada in /n/ a sa logudoresa, cun in prus sa /a/ paragógiga.

aian, < àere, ausiliari imperfetu, intamus de bessiri in aiant logudoresu e iant in campidanesu;

ponian, < pònner, imperfetu de sa segunda coniugatzioni, intamus de bessiri in poniant;

torrana, < *torrare*, sa de tres personis prurali de s'imperfetu de sa prima coniugatzioni, intamus de bessiri: torraiant cumentu in su logudoresu arregulari, no bessit fintzas nimancu in campidanesu arregulari: *torranta*, cun in prus sa /a/ paragógiga, ma bessit a tretu de mesu de su logudoresu e de su campidanesu in *torrana*.

Analogia de sa bessida de sa de tres personis pruralis de s'imperfetu indicativu de sa prima coniugatzioni cun cussa de sa de duas coniugatzioni:

moliana e parian 100, annana male no tenian 100].

Calincuna borta is duas bessidas campidanesu/logudoresu de s'imperfetu indicativu benint amesturaus donendiustus arresultaus:

1) amesturaus campidanesu e logudoresu-arbarikesu,
daiada 9, portaiada 19, chircaiada 64, pensaiada 67,

2) bessida arregistrada a pitzus de su suffissu campidanesu,

iscracalliada 67, grighilliada 67, allonghiada 75,

3) arregulari bessida logudoresa-arbarikesa:

sorvelliaiat 107; naraian 133,

ma

si portaian sa 79, si portana sa 79, portada 79[amesturaus campidanesu e logudoresu-arbarikesu],

naria 17, nariat 1[arregularis sa prima e sa de tres personis],

nasa? 17, narat 17[po naras, arregulari sa de tres personis],

l'as biede 60[po l'as a biede (biere)],

dada 46[po dat];

imperfetu àiri/àere

aio 141, aia 71, 141, ia 68, imis 119, aimis 12, 70, aian 16, aiana 43,

àteras maneras de scriri sa de tres personis singulas:

adesset(ruta) 55, benidori[po at a èssere ruta]

apet 23, congiuntivu[po apat],

(ca no che nd')ada 56, presenti[po ca no che nd'at];

imperfetu èssiri/èssere

fio 95, 141, 146, fia 53, 95, fipo 71, fias 59, fis 37, 55, fiat 11, 57, fit 70, 76, fuit 10, 40, 59, fumis 3, 25, 144, fiaus 118, 122, fimis 69, 146, fizis 67, 137, fuin 16, 79,

Arrexina cun /fi + a/

fia 53, 95, fias 59, fiat 11, 57, fiaus 118, 122,

Arrexina cun /fu + i/

fuit 10, 49, fumis 3, 25, fuin 16, 79,

Arrexina cun /fi/

fipo 71, fio 95, 146, fis 37, 55, fit 70, 76, fizis 67, 137, fimis 69, 146.

Su congiuntivu imperfetu

esseret istada 59, esseret abbarradu 63, esseret permitidu 63, esseret fulliadu 78, esseren affiancados 124, esseret ricu 133. Imperai su congiuntivu imperfetu est unu manìgiu cracau de s'italianu²¹, ma imperai su verbu èssiri

²¹ Castiai, po custa chistioni, fintzas a is pàginis: 26, 70, 78, 80, 85, 87, 90, 94 e 127.

intamis de su verbu àiri est unu manigiu a sa campidanesa: *esseren tentu passentzia 26, esseres cumpresu 64, esseret tentu 78, chi ch'esseret fulliadu 80, no nde esseret bogadu 70.*

Ad cantum

S'acentu

Una chistioni chi no est stétia pigada cun meda frimesa est cussa de s'acentu. In totu s'arrumanzu agataus acentaus²² sceti otantanoi fuedhus, chene de craculai is fuedhus truncaus. Sa mellus pati de custus fuedhus acentaus dhui funt sceti una borta ebbia, e nimancu sa primu borta chi benint imperaus. In prus eus averiguau ca candu Antoni Cossu ponit s'acentu no imperat una arrégula frima, unu postu fissu, ca agataus s'acentu imperau fintzas in sa perùrtima boxali mancai sceti in is primas binti pàginis de s'arrumanzu:

Fuedhus cun s'acentu in sa perùrtima boxali

pitzinnìa 15²³, *aìzis* 16, *pitìos* 16, *naraìat* 16, *naria* 17,
agataus in totu cinqu fuedhus, de immoi a innantis, de
fuedhus acentaus in sa perùrtima boxali²⁴ no nci ndi funt
àterus.

²² De su latinu ad cantum, cun s'apofunia de sa /A/ > a sa /E/. Totu is ainas e is fuedhus de sa poesia funt pigadas de su cantu e de su badhai: peis, ritmu, acentu grai e acentu acutzu, torrada, càrmina, cantzoni, lirica, ode, sonetu, badhada, madrigali...etc..

²³ Su nùmeru a su costau de is fuedhus s'amostat su nùmeru de sa pàgini de s'arrumanzu de innu eus liau su fuedhu etotu.

²⁴ Antoni Cossu imperat casi 2 fuedhus acentaus a pàgini, su 0,8% a pitzus de is 249,3 fuedhus chi nci funt in d-una pàgini. Funt 89 in totu is fuedhus acentaus imperaus in s'arrumanzu, chi tenit in totu 167 pàginis. Ma chi poneus is acentus in totu is fuedhus chi ndi "tenint abbisóngiu" s'ighendi s'arrégula de sa de tres boxali lompeus a una mèdia de 10 fuedhus acentaus a pàgini, chi est su tanti de su 4%.

fuedhus cun s'acentu

in s'ùrtima boxali

gafè 7, movidi 31, nc'è 36, citi 37, 80, tiellà 38, possè 42, sì 51, mì 54, tafetà 59, già est 54, vostè 64, trancidi 75, arrù 86, narami 86, 106, alè 91, passami 106, tè 110, Marceddi 119, cumò 131, sciò 140, legidi 144, Lanusè 159.

A custu tretu de su trabballu nostu podeus fintzas nai ca Antoni Cossu no s'ghit un'arrégula crara e firma, ca dh'eus bistu imperendi s'acentu in totu is positzionis aintru de su fuedhu: in prima, in segunda e in su de tres mùscius; su prus de is bortas, imperat s'acentu in sa de tres boxali a patiri de s'acabbu de su fuedhu, difatis, agataus sceti in is primus pàginis de s'arrumanzu calancunu fuedhu acentau in su segundu mùsciu²⁵. Ma agataus cuatru pàginis innui teneus trintaseti fuedhus chi “iant ai bófiu” s'acentu in sa de tres boxali, chi si fessit scioberada custa manera de acentai cumenti arrégula.²⁶ Teneus fintzas a menti ca su sardu, cumenti scieus, no tenit is boxalis allobadas²⁷ cumenti est in s'itallianu. Eus cuncodrau custa tàula cun otantanoi fuedhus acentaus e ndi eus lassau a perdi sceti calancunu chi est arripitiu prus de una borta. A is pàginis 108/111 in su capìtulu XVIII, chi eus liau aici chene de dhus scioberai no teneus manc'unu fuedhu cun s'acentu. O mellus, eus agatau sceti duus fuedhus acentaus, ma truncaus e fintzas partigularis: *gafè* e *acchi*, custu cun sa /c/ allobada. Su primu fuedhu

²⁵ Sillaba.

²⁶ Pàule, Ilàriu, àteros, pòliticos, zòvanos, eletrònicos, idràulica, chimica, istòria, impresàrios, Sardinnia, rinàssita, èstero, pùbricu, stètiu, plàstica, mesillias, acrilicu, segretàriu, ónnia, incàrrigu; a trintaseti nci lompeus ca calacunu est arripitiu.

²⁷ Dittonghi.

est foresu e nimancu sarditzau, ma intamus, dh'agataus scritu "bistiu" a sa sarda *gafei* a pàgini 110, su segundu est gadhuresu. Àtera chistioni a pitzus de s'acentu, in su de XIII capìtulus de s'arrumanzu a is pàginis 78/83 nc'est imperau po otu bortas su fuedhu *Làbaru*. Antoni Cossu sa primu borta chi ponit s'acentu in custu fuedhu est in sa de ses bortas chi dh'at scritu, sa de seti bortas dhu torraus a agatai chena de acentu ma dhu torraus a agatai in sa de otu bortas chi dhu torrat a imperai. Àteru fuedhu chi eus agatau in custas cinco pàginis est trabballau de aici: *Bòinti, òinti, bointi*, cust'ùrtimu chene de acentu²⁸.

Funt is fuedhus innui amancat s'acentu, perou, chi faint difficultadi a chini ligit s'arrumanzu, mescamenti a chini no kannoscit sa barianti de s'Arbarikesu imperada in *Mannigos de memoria*.

²⁸ Sinnalaus in prus unu partigulari: eus agatau sceti su fuedhu *échia* cun sa /é/ tancada, ma custu est unu fuedhu gadhuresu.

Tàulas:

de is fuedhus acentaus

daiana 8, càlliadi 14, figucàriga 14, pitzinnia 16, aizis 16, pitios 16, naraiat 16, saltia 16, frimànnesi 17, naria 17, acostànnesi 17, sinnigu 19, portaiada 19, dumìnigas 19, imparànneddi 20, ledàmene 21, famillia 22, zòticos 25, literas 26, cràbina 29, 34, bàndidi 34, échia 37, fàbrichi 37, dànneddi 38, cànnau 51, sèbera 53, imbàtere 54, mùida 54, fùrriat 54, dèghere 55, àndada 55, abbàido 56, perricònchinos 56, trèulu 56, nàrali 56, arrèschidu 58, pìtzighet 60, ponìnneddi 60, pràchia 60, tùgiu 60, leànneddos 60, iscudìnneddos 60, bìede 60, abòghinat 61, imbelèschidu 61, abbàida 61, dispiàghidu 63, tòntona 65, drìnchiddi 66, cumprèndidi 66, tzàntara 66, sotomìtinti 67, iscònchina 67, incrèschidu 67, dàdebos 67, seberànneddos 67, isèriu 71, tàulas 72, àrula 73, tzèrria 74, mòvere 74, apporrìnneddi 74, nòmene 75, fàssiu 75, èltiga 76, càriga 76, movìnnesi 76, binnighi 79, òinti 80, bòinti 80, almàriu 81, làbaru 82, tènidi 83, Olìana 90, Bòrene 97, Noragugùmene 97, cròculu 102, nèbida 103, àlidu 105, pàssiu 116, lòmperere 131, pìngula 138, jòia 149, làssana 149, tzòcoro 149, Sìnnia 160, innidu 168.

Cumboxis

allobadas

Civitavecchia 9, *Zivitavecchia* 9, *traghetto* 18, *dottore* 31, *dottori* 34, *Occitanie*, *suppeso* 56, *setemizachimbighentossettantasete* 60, *Sinnioricco* 65, *Pinucciu* 82, *macchè* 82, *dellitu* 84, *acchi* 109, *gomma* 110, *peddizioni* 109, *opposizione* 145, 146, 146, *programma* 42, 42, 146, 146, 157, 157, *battutas* 113²⁹, *programmazione* 144, 144, 144, 144, 145 145, 145, 145, 145, 145, 146, 146, 146, 146, 146, *programmazioni* 145, *commissione* 146, 146, 146, *sinotticu* 163, *organizzazione* 145, 145, 146, *dillitos* 114.

Cumboxis chena

de lobas

afitu 7, *fruta* 8, *epuru* 9, 21, *afarios* 11, *tropu* 14, *apenas* 15, *afarios* 11, *oto* 12, *butegas* 13, 19, *cuntzetu* 19, *cumerciu* 13, *oficinas* 13, *vetura* 13, *papare* 19, *diferente* 19, *bufai* 19, *cotu* 19, *totu* 19, *note* 21, *ilfatu* 21, *trota* 25, *telegramas* 26, *isfrutare* 27, *atore* 27, *arribana* 28, *machina* 28, *diretore* 30, *atacadu* 30, *ufiziu* 31, *toca* 31, *arribana* 33, *datori* 34, *Andriotu* 34, *rica* 34, *petus* 35, *zacheta* 38, *mama* 38, *iscritu* 38, *difitziles* 39, *letu* 50, *femina* 47, *becos* 52, *deretu* 53, *caminu* 57, *apostados* 57, *furitu* 57, *tretu* 59, *apuntamentu* 57, *bator* 57, *grupu* 58, *imaculada* 58, *imbucata* 59, *casseta* 59, *istracat* 60, *frastimanne* 61, *bussitas* 63, *bacas* 64, *tzitades* 65, *impichidi* 66, *acapiat* 67, *betada* 67, *roba* 68, *machina* 68,

²⁹ Innoi nc'est siguramenti unu "lapsus" ca sa /t/ est allobada po dha trunca e torrai in cabitzali de s'arriga.

tzietu 68, botos 68, isetare 69, piculare 70, suta 70, acordu 70, *permitidu* 73, *tzichete* 71, *taulitas* 73, *matones* 73, *capeddu* 73, *atraesare* 73, *sigareta* 74, gavetas 75, controfensiva 76, *atenti* 79, *atinzioni* 79, sete-oto 80, *infatu* 86, *brazete* 92, pichiat 94, acontzada 94, macu 95, tacula 95, *zoghitu* 98, *tratada* 100, *atacada* 104, *eletricu* 104, *pratu* 104, *dotores* 108, *diretu* 107, cumissione 112, *atacados* 112, *ocupados* 113, *rapresentante* 113, *frabica* 114, *apetitosus* 119, *sica* 120, *tzipos* 120, *inie* 124, amministrazione 126, *oposizione* 126, *cufetu* 128, *gobudu* 131, *retratu* 131, stafeta 131, *mecanismos* 132, amobiliadu 134, diferenzia 139, organizai 145, *casufizios* 153, *befaiolu* 152, *tratore* 155, *fatoria* 155, *baratas* 156, mecanismu 162, *botos* 162.

Boxalis

paragógigas

istulamisi 17, nasa? 17, bandidi 34, fiasta 23, lassanta 32, pongara 34, anti 34, 68, 97, esti 34, 46, 86, si scidi 35, 66, poniasta 37, prusu. 50, amene 51, fiada 66, cumprendidi 66, fainti 66 122, , s'impichidi 66, sotomìntinti 67, ointi 67, oidi 68, bidi 68, 143, betada 67, bollianta 80, mancanta 80, s'asta 86, teisi 86, pentzasa 90, 94, boidi 116, scisi 117, boganta 117, esi 117, contidi 122, ianta 137, sighisti 138, furriesti 86, bisi 86, 145, 106, siasta 86, ripitidi 102, fatzanta 103, fuasta 106, sesi 142, nanta 143, susu 157.

Fuedhus

foresus

gafè 7, tunnel 27, és bo 36, meravellòs 36, Putumajor 36, l'Alguer 36, bar 44, KGB 50, CIA 50, NATO 50, amene 51, camio 84, camios 84, pecari 86, hotel 97, fixing 105, bar 110, gafei 110, tè 110, rulotas 112, Aga Khan 120, asfaltar no est governar 125, cumò 131, hobby 135, hobbies 135, college 139, cannonò 158, fatiguè 158, sinottigu 163, apogrifu 163, Made in Sardinia 166, soja 166, isporto 138.

Maneras partigularis

de imperai is fuedhus

ca est 9; est ca 9; molentes, burricos ainos, pegos de mola 19; comprare cosa 'e papare 23; No est beru, tantu. Est sa veridade 23; naraian puru ca 25; sas parlatas 27; tastare s'annantzia 28; sa papai fata 28; machinas po sa friscura 28; issopero a tzaculitas 18; 29; manunza areste 29; manunza cràbina 29; timone areste 29; abbile areste 29; issoperos arestes...issoperos masedos 32; de sa parlata 33; tempos trullados 35; capu de gabinete 36; comente de sa trona 42; safata manna 43; viazos malos 44; est pru pretzisu 48; serviziu sarchetu 50; canes isoltos 70; mesuministru 70; la' ca t'arrogu 76; unos cantos cussizeris 77; brigadas rujas 69; is chena crabitura 80; aiat nau ca no 87; in custas dies, in custas chidas, meses istaciones 93; a de gropas 94; surdos che pedra; surdos pedrales 94; Faina mala o mala faina 95; spannioletas turradas 110; cuscentzia in paxi, veturas rulotas motos

112; Su boidu de podere 113; po su prus 130; su corru de su telefono 30; 112; servitzios segretos 120; bos amus fatu bier una crae 124; su 'e tres 127; su terzu 127; po su prus 130; una bella die 131; Iscambiaduras de seculu 133; crachi cosa 136; pegos pegos 136; babbus de sa cresia 141; chi tenimis e chi tenimus 145; impoderaus de sa regioni 151; mese e meses chena zunta e su libanu tira oe e tira cras, si segat 152; frimanne s'autu 161; male fortzados 161; mecanismos arratzosos 162; intradu in candidesa 164; azis postu su logu in cussertu 165.

Pulìtigus malus

e...

fuedhus malus

Parteus de s'acabbu de s'arrumanzu. A sa pàgini 167, s'ùrtima de s'arrumanzu, est cussa innui Antoni Cossu torrat a craru, a chini dhu est ligendu, ita bolit nai *Mannigos de memoria* chi donat su rétulu a su libburu. Ma innia nc'est un'àteru partigulari importanti meda, is annus in ca est stétiu scritu s'arrumanzu: 1978/1982, bator annus. Funt medas, ma de siguru funt de importu mannu meda po s'istória sarda e cuntinentali. Funt is annus de su terrorismu, de is *brigadas rujas*³⁰, de is *servizius sarchetus*³¹ o *servitzios segretos*³², de su secuestro Moru; chi fiat acadéssiu a pustis de su primu secuestro de unu pulìtigu in Itàlia: cussu de s'onorevoli Ricciu de Aristanis e fintzas issu mai prus torrau a domu. Fuedhai de aici, in cussas diis, de secuestrai una crassi pulìtiga intrea, totugantu sa crassi pulìtiga sarda, de dereta, de manca e cudha de tzentru, no depit èssiri stétiu cosa lébia po Antoni Cossu. In d-unu tempus innui nci fut, e s'intendiat sceti, su carraxu de is corfos de pistolas, is P38, in logu de su fai pulìtiga. Custa crassi pulìtiga sarda est de pigai a *befe*, ca est aici prodhosa e bona sceti in is fainas malas de *malus faineris*³³. Est a nai cumentu chi no balit nudha, *a illocu*. Est po custu ca s'umbra mala de is segreterias de is partidus cuntinentalis, totu su Cunsillu Arregionali Sardu, benit postu a befe e a brullas

³⁰ A pàgini 69 agataus fintzas: Ghedhafi, Cia, Nato, ma Aga Khan a pàgini 161.

³¹ Pàgini 50.

³² Pàgini 120.

³³ Pàgini 95.

de *su populu sardu*, primu in Castedhu in Sa Marina e a pustis in Frodongianus. In s'interis ca s'assessori Perra fiat abetendi s'agiudu de is populatzionis de innias po dhus illibberai, e nemus si fiat fatu biri po custu, ma antzis medas si fiant acutus po dhus aguantai mellus in tenturas. Sa *weltanschauung* de Antoni Cossu est atesu meda de sa violéntzia e de andai contras a is leis de su stadu, de sa vida civili e dimugràtiga. In unas cantu pàginis de s'arrumanzu si fait sciri a cumenti ndi bessiri de custa situatzioni frima e de disisperu. Issu fait lompi sa *crae*³⁴ po illibberai is sardus, cun is disterraus, de totu s'Oropa e cun is navis *Ocitània* e *Catalùnia*. Un'arrespusta, custa, de mannària Oropea, po sighiri cun s'àteru fuedhu a *crai: donzunu a s'arte sua*³⁵. Donniunu depit donai su trabballu cosa sua po ndi torrai a pesai unu benidori prus mellus po sa Sardìnnia. Sa progamatzioni, is tennigus, is fillus studiaus de is disterraus, ma laurea, chi faint scola a is àterus sardus, su *Made in Sardinia*, s'amostu de su *casu martzu* o *giampagadu* ma torrau in *fatigue*³⁶ po is frantzesus; casu bonu mandhigau cun su *cannonò*, su *trighinnia furisteri*, su *pisu de molenti*; “aian apertu butegas noas e faghian ainas e istrepos pititos pitios, cantu una laddara o unu lanne de elighe; parian zoghitos, e fuin cosas eletronicas fistigas, computadores, machineddas po ateros ordinzos e machinas mannas; e si bennnian a frabicas mannas in sos chimbe continentes de

³⁴ *Bos amus fatu bier una crae*, pàgini 124.

³⁵ Ligei is fuedhus scritus beni de su Capitanu Niedhu a pàgini 113. Ma a pàgini 165 agataus scritu: *Su capitanu Nieddu como est zenerale; teniat resone: donzunu a s'arte sua*; candu is disterraus ant decidiu de si ndi torrai a partiri in Cuntinenti.

³⁶ Pàgini 157.

sa terra. *Made in Sardinia.*”³⁷ A sa pàgini 146 nc’est sa curtura noa chi s’iat a depi fai, cun d-una bona progamatzioni, po lompi a nca est sa genti a is cumunidadis, “Giustu giustu, ma nosu sa genti dd’eus scarescia, eus allegau feti tra nosu e nosu”. Custa est sa misura e sa bisura de una crassi pulitiga chi est sceti autoarreferenziali, atesu e palas a sa genti.³⁸ Sa pruposta pulitigu sotziali de Antoni Cossu no est una cosa de fai in pagus, ma cun is cumunidadis organizadas, libberas de pigai parti a su benidori de sa Sardìnnia chene violéntzia peruna, ma cun su votu a is eletzionis scioberendi una crassi pulitiga noa, “Tziu Giuanni Batista...s’at nau ca esti deretu de su populu, e duncas de su populu sardu puru, de nci sciusciai donnia governu malu, e duncas is governantis puru. E nosu dd’eus postu in menti.” Custu narant is disterraus avolotaus a pàgini 115³⁹. Nci bolit de cambiai su governu e is cosas de sa Sardìnnia, manca cun cosas noas e fortis, ma chena de violéntzia, cun su votu e su cunsensu de sa mellus parti de su pópulu sardu de sa genti. Pópulu chi pighit issu etotu su trabballu de cambiai sa sotziedadi. Aici si cumprendint is giogus de fuedhus, chi Antoni Cossu fait a pitzus de is pulitigus bécius e ponit fuedhus in buca a is onorevulus chi parint fuedhus de bastàscius(ma assumancu custus trabballant) de malus pensadoris ca funt malus faidoris. Si dhus

³⁷ Seus a pàgini 159, ma seus torrendi a pigau is chistionis giai acinnadas a pàgini 13/14 de Chantal etotu sa mulleri frantzesa de Tatanu Sanna chi est disterrau innias.

³⁸ *E sighian a faeddare tra issos*, pàgini 114. Aici tancat su de XIX capitulu Antoni Cossu contendi de s’avolotu chi nci fiat in is primas oras de is tenturas, de su secuestro de is pulitigus.

³⁹ Aici narat s’Arrapresentanti de su governu a pàgini 116, “*Tziu Giuanni Batista podiat tenni arrescioni(aici), e tenit arrescioni(aici), e su governu malu boidi sciusciau, ma no in sa manera de bosatrus, cun sa fortza, cun violentzia...*”

presentat: “a rutos a conos, troddias”⁴⁰ a fuedhus malus, cun fuedhus marcaus in arregistu bàsciu “o carretoneri porta mangeria”, prontus a si ghetai nexis de pari a pari, scarrighendisia doveris e cumpetentzias, prontus a prangi po *unu gallu*⁴¹. Sèmpiri prontus a si brigai a fuedhus e cun is manus: S’ussieri mannu chi bolit donai *cropus de conca e a bugiconis* (de aici a pàgini 109) crèsciu cun is bosceris Manca e Rollo, bosceris numenaus. Totu custu chi eus arremonau est in piticu, e in fuedhus de “giossu” de sa scala sotziali, su sprigu de cussa crassi pulitiga sarda “de no scioberai mancu po sa bregungia”⁴².

⁴⁰ Pàginis 92, e 105.

TÀULA

de is fuedhus malus

...a s'ispioca de Napoli, a s'iscazatoriu 14; arratza de brulla 17; sos canes mannos de su sindacau 29; ita tontidadi mi ses narendi o faci de presidenti 31; unu burdellu de sa furca una die o s'atera ti pistan 31; no mi seghis is callonis 31; faci de galera 31; seganne su paneri 31; sa situazione est incasinada 31; a fai trassas, la' ca tui puru ses trasseru 32; pegos mannos de sos sindacados 32; maraditus, maraditus, assessoraus, presidentis 32; Maraditus! 32; ita scimproriu ses narendi 34; Be', saltiami su logu, assessore Chessa limbilongu! 34; Dindu, faghedi bellu, faghedi bellu, cara 'e cane. Dindu, faghedi bellu, cara 'e cane. 37; unu burdellu de sa furca, totus aboghinanne 40; ideas bonas e ideas feas propostas sanas e propostas macas 44; maradita crisi 48; teninti farrancas longas, magrabiu! 50; sempre seganne su culu ses, de manzanu chito 55; mi faghes ischire puru si at pissiadu s'atu 55; innoce, brut'innoce 59⁴³; Ancu ti pitzighet sa tarantola viuda e ti nde falen de sos chelos setemizachimbeghentossettantasete rajos 60; Ancu portedas sas farrancas che filighe naschinde e fatzedas su risu de s'anzone de Pasca, brutos malintrannados 60; brutu fatze imbelèschidu 61; custa est una befe, dd'an fatu po befe, una cosa politica 66; chentu pinnigas e prighiones, lenu lenu, matzone grodde margiani 70;

⁴¹ Pàgini 74.

⁴² Pàgini 148.

⁴³ Antoni Cossu innoi giogat cun su minisprétziu chi si fait contras, e fra, lussurzesu candu issus si nd'acatant ca unu no arrispetat sa sensibbilidadi a su cantu e de s'arreligiosidadi de sa cumunidadi, ca innoi s'onorevoli Antinu Linu est cunfundendi s'istudiantina chi est cantzoni cun sa mùsiga, ellus, de cresia, ma cun is fuedhus de àturu argumentu.

custu ci ddu cravasta....74; sas tripas chi t'at fatu 74; a ti dda pigas....74; immoi mi ses seghendi beni beni is...75; nois semus sardos, no benimos de sa furca 76; tengu famini o carretoneri porta mangeria 76; benei, calliaresus-narat- s'assessori dotor Listroni ridinnesidda 80; e chi ch'esseret fulliadus a foras cussus segamentus de culu; po no narrer peus 80; nous cumandantis e cumandantis nous 82; sas malas trassas de su cusizzeri Mata e s'imbroliu 85; no ti ndi collionis, faci spramada 86; no azis mai tentu paghe e como bos che bogades sa matza 86; maraditu siasta, tui e is gallus 86; dd'iscuder a conca de 87; no m'asi cullionau cun sa scusa de Berlinguer 88; unu fuit a rutos, s'ateru a conos 92; sas intenziones -bonas e malas- de custu e de cuddu collega, ordinne trassas po no si lassare cullionare o po no che ruer in trassas anzenas 92; e duncas a bentre prena e, si podet narrer, a matza franca 92; atzorroddieris, afroddieris, faina mala o mala faina 95; E chie ridiat chie faghiat su macu, totu a befinu. 95; unu burdellu de sa furca 96; pruite solu a issos custa befe? 98; setzidos in su comudu, sempre aboghinanne, cun faeddos malos, nanne isporchitzias, paraulas feas 100; insandus po cagai puru depeus domandai permissu ? 101; s'onorevole Pisu, chi si fuit ifiladu a dentes siddidas e mustrannes sos punzos a su cussizeri Perra 102; ita maraditu ses, o conca 'e nèbida 103; custus funti casineris 103; s'assessore Pisu chi che fuit bessidu che coete danne un'ispinta a su collega e unu punzu a fiancos 103; chi no fatzanta burdellu meda, ca custus funti casineris. 103; Puite, ite mi faghes? Su nasu in culu mi che pones. 103;

sa dustizia bos pregonet! 103; no si biet mancu a frastimare 104; bogadu unu pireddu 105; bessida finas una troddia 105; At a esser roba furada 106; labai ca si tzacu a cropus de conca e a bugiconis e bussinaras a sa casteddaya 109; a sas bonas a sas malas, cun su governu de Roma depian arresonare 111; su Zenerale Nieddu....sos soldados de leva no ddos mannaiat... cun fusiles....po issolber ligazos politicos; a donzunu s'arte sua 113; in sos partidos e is sos sindacaos, cufusione manna: frastimos, boghes, acusas, a custu e a cuddu 114; trassas de margiani mannu 118; sas brigas prus mannas, sas boghes, sos tzirrios fuin a s'ora de ustare e de chenare 128; Magrabiu ca bosatrus seis burdos! 128; apenas prenu su sacu, luego a faeddare 129; Totus in casteddu? A Fagher ita? De siguru po trassas cun sas segreterias 129; no si cumprenniat si fuit po saludu o po frastimmu 131; O Perra! O perra 'e macu...131; cras cambiaus sa mandra 131; depeis cuxinai e fai su strexu, ca no si cabat guta 134; seus arroscius, sa latranga, seus stracus de paraulas, it'est custu machine? Ma seis scimprus? 135; maurreddinu chi no ses ateru 138; A ti la cheres che leare in cuddu logu 138; a ti la cheres leare in seti petzas! 138; Su croxu, a tui, ti nde ddu tiru a mossus, chi sighest de aici 138; de sa camba de sa furca 139; bellu impiastru 141; Custos maladitos? – Maraditus sceti! 142; in bidda tua nanta: a galera a fagher bassu 143; camba de sa furca 144; tue abbarras inoghe, mancarì crebes o mancarì ti falen sas barras 144; bois seis macos 148; bos an fatu cussizzeris e assessoris puru, mancu po sa birigonza 148;

a cumintzare de nou sas brigas betzas 160; in seti e in otu
dd'eus pigada 148; s'assessore ...s'onorevole a boghes
postas betanne sa 'uca a totus, maleighinne a 149; iscritos
feos contra a cussa maniga de tzaputzos chi si fuin
impoderados de sa regione 151; A cumintzare sas brigas
betzas? 160.

Ùrtimas tres pàginis de s'arrumanzu:

Is ùrtimas cincù arrigas

E Maria Frantzisca: — Paret una 'isione, custos meses.

E Tatanu: — Est una 'isione, Maria Frantzi', una 'isione.
Mannigos de memoria. A ischis ite cheret narrer?
Mannigos de memoria. In Sardinnia, cosas gosi no nn'at
capitadu mai, e chissai si nn'at a capitare.

Est acabbadu su contu

1978-1982

Scritu apustis de s'autori

*Una de sas peleas prus mannas, poninne e torranne a
ponner custu contu, est istada sa manera de iscrier.*

Comente s'iscriet su sardu?

*Finas a oe semus iscapos, in recatu chi paret innidu, e
onniunu seberat s'erbighedda chi dd'agradat, como
tirivozu e pois frenalzu, e in ora de fàmene, canno su logu
est paschidu e abbulutzadu, o in die de traschia o in logu
arestadu, che passat sa malesa, ardupintos mancari o
fozas de rù.*

*Tiat esser bellu e dechidu a poder iscrier sas paraulas
semper a sa matessi manera, ma semus prus abituados a
ddu faeddare su sardu chi no a dd'iscrier. Po cussu, a*

boltas, nos incantat su sonu de una paraula iscrita de asie, comente dda lezimus e dda namus, posta in cussa riga paris cun ateras, e assora imentrigamus su proponimentu fatu e sos libros chi naran — e no sun totus a un'uriga — comente si depet iscrier.

No nne 'ogamus altzolas, po como, e gasi, a sa koa, sa manu e sa conca si ch'annan solas solas a iscrier comente faeddamus.

E pois, ddu'at un'atera chistione: sas pessonas de custu contu sun de medas chirros de Sardinnia e onniunu pentzat e faeddat a moda sua. Po cussu, e ateras cosas, custu «mannigu» a calicunu, nasimodde e tastifine, ddu at a parrer murreca.

Tenide passentzia petantis.

Sa cosa za at a mezorare.

Bariantis e occurréntzias

Pro 61 bortas,

Po 404 bortas,

Pius 21 bortas,

Prus 79 bortas,

Papare 30 bortas,

Mannigu/os 7 bortas,

Mandigare tres bortas⁴⁴,

Pustis 1 borta,

Apustis 20 bortas,

Poi cincu bortas,

Pois coranta bortas,

Chena cincuantanoi bortas,

Sena bintinoi bortas,

arbeghes 25, 26, *albeghes* 21, 63,

crachi 27, *calchi* 101,

iscrapas 28, 79, *iscalpas* 60,

cricana 70, *chircada* 63,

chilcan 70, *cricadu* 70,

tia 7, 10, *tiu* 10, 165,

⁴⁴ Mandigare, mandigaio, mandighende totu e is tres a pàginis 152,

tziu 115, 116, 117, 119,
tzios 7, *tzietu* 68, *tzia* 149,

viva 72, biva 72,
beru 145, veridade 145,
est beru 23, sa veridade 23,

segretariu 38, 107, *segretarios* 160,
serchetariu de serchetariu 34,

servizius sarchetus 50,
servitzios segretos 120,

sa dustitzia 103, 118, *zustu* 16, 100, 111,
iauna 87, *zaunzos* 92,

stanzia 54, stanza 102,
arrescioni 116, *arrexoni* 135,
aguri 67, *auguri* 67,
vacanzias 35, *vacantzias* 15
allerga 19, 148, *alligros* 27,
atzales 75, 104, *ullieras* 105,
coronellos 100, *collonellus* 82,
datori 34, dottori 34,
famillia 93, 131, *familia* 69,
feti 80, 121, *sceti* 31, 116,
fronestra 127, 1401, *ventanas* 134,
galu 69, *ancora* 69,
(*Tatanu*) *fenenadu* 18, (*aria*) *venenada* 63,

(arza) viuda 39, (tarantola) viuda 60,
Migne 141, Minne 141,
muncadores 114, 165, mucaloru 93,
muntannia 90, montagna 68,
Sardigna 68, Sardinnia 69,
pultzissione 66, 91, brufessone 61,
calincunu 110, calicunu 61, 94,
silentziu 39, 81, selentziu 54, 100,
susu 157, subra 157,
d'una 7, d-unu 11, 93,
e-totu 16, *etotu 51,* atotu 134,

nanne 19 bortas,
nanneddi 1 borta,
nanne 23 bortas,
nande 8 bortas,

canno 51 bortas,
cando 21 bortas,

donna 1 borta,
donniasantu 1 borta,
d-onnia 5 bortas,
d-onni 1 borta,
donzunu 12 bortas,
d-onzi 5 bortas,
d-unu 38 bortas,
d-una 35 bortas,
onniunu 10 bortas,

Amostu de is occurréncias e is bariantis de unu fuedhu

Pustis: 135, (una borta);

Apustis: 7, 7, 17, 22, 37, 40, 41, 44, 58, 65, 79, 87, 92, 93, 122, 125, 128, 129, 131, 155, (binti bortas);

Poi: 19, 24, 139, 141, 157, (cincu bortas);

Pois: 8, 8, 13, 17, 19, 23, 25, 27, 28, 31, 37, 38, 40, 46, 54, 58, 58, 63, 66, 79, 79, 81, 82, 85, 87, 89, 92, 96, 103, 105, 115, 125, 127, 127, 127, 128, 130, 136, 140, 148, 148, 150, 151, 151, 158, 163, 164, (coranta bortas);

Chena: 13, 17, 18, 21, 21, 21, 25, 28, 33, 36, 37, 39, 52, 52, 52, 53, 53, 57, 58, 58, 60, 72, 77, 78, 80, 81, 82, 85, 91, 93, 93, 93, 94, 94, 95, 95, 95, 95, 95, 95, 95, 95, 100, 100, 101, 104, 104, 105, 115, 116, 116, 134, 137, 144, 149, 152, 163, 163, 163, (cincuantanoi bortas);

Sena: 11, 11, 13, 29, 31, 34, 38, 39, 40, 44, 44, 41, 59, 67, 93, 93, 101, 110, 112, 116, 123, 128, 129, 129, 129, 129, 140, 143, 161, (bintinoi bortas);

FUEDHÀRIU

A

*abba*⁴⁵ 8, 100, 101, *abellu abellu* 109, *achetu* 118, *autu* 161, *acua* 101, *arratzosos* 162, *amighentzia* 34, *arbeghes* 24, 25, 26, *albeghes* 21, 22, 23, 128, 133, 163, *allerga* 19, 27, 148, *allirgos* 27, *allerghia* 14, 128, *acollu* 107, *arguai* 111, *atzarzu* 110, *albure* 40, *atzales* 75, 104, *ullieras* 105, *aguri*, *auguri* 67, *albile* 26, *abarra* 60, *abbarrados* 57⁴⁶,

B

bòinti 80, *òinti* 80, *boint* 80, *olleus* 100, *ebbia* 149, *acabbadu* 167, *antadu* 39, *'olanne* 38, *'eranu* 155, *istrobbare* 160, *bistentare* 122, *(sa) irigonza* 69, *un'irigonza* 100, *birigonza* 105, *bregungia* 74, 115, *brigungiosu* 74, *'ennida* 18, *'achile* 87, 91, *ola ola* 58, *'olidu* 58, *oghe* 45, 46, *boghes* 46,

⁴⁵ Labai ca is fuedhus assentaus cun sa scridura *crocada aici* funt fuedhus imperaus de Antoni Cossu in sa boxi de su contadori, issu etotu, candu cràculat is fainas chi funt sutzedendi.

⁴⁶ Su primu est campidanesu e su segundu cabesusesu.

bugiconis 109, *bentre* 92, bussinaras 109, bentu 8,
bidda 15, *'idda* 15, *'inza* 12, *s'agantinu* 12, *'etza* 8,
'ighinu 9, 10, *bighinos* 9, 10, *'oltulada* 12, 27, *oddida* 7,
ebbas 7, (*sa 'essida de sa*)⁴⁷ *'idda* 132,
'ies 10, *biet* 17, *'idu* 17,
(de) ucadas 92, *(de) binu* 92, *(una) ucada* 92, *(de) 'inu* 92,
bisatros 42, *isatros* 42, 129,
boltas 38, *olta* 19, 32, 58,

C

chena 13, 21, 25, 28, 33, 37, 93(duas), *sena* 11, 11, 13,
16, 31, 38, 93 (tres bortas), 112, 129, *chen'abba* 100,
sen'abba 101, *chen'abba* 101, *circulu* 44,
cagai 101, *casineris* 103, *capione* 87, *conos* 92, *culu* 103,
cufidantzia 117, *computadorers* 166,
collionis 86, *cullionau* 88, *cullionare* 92, *cullionan* 39,
coronellos 100, *collonellus* 82,
crabetore 23, *cughina* 131, *cuxinai* 134, *cabai* 134,
casufizios 153, *candidesa* 164, *cussertu* 165, *crabetoris*
117, *crabituras* 109, 121, *culleras* 23,
calchi 57,
cropos 40, *cropus* 42,

K

koa 168, *coa* 124, 156,

⁴⁷ Sa /b/ chi est arruta in *'essida* esti una /b/ segundària, no etimulògica.

D

Drinchidi 66, *groria* 43,
datori 34, doto'64, dotori 77, dottori 34,
d'una 7, *d-una* 8,
(*carrela*) *eretu* 51, (,) *deretu* 53, (manu) *ereta* 79,
(*carrelas*) *eretas* 96,
demograzia 117, *demogratu* 100, 122,
disterru 42, *druches* 8,
daoris 97, *dîs* 134, *ddu'aiat*,

E

e' 85, *c'e'* 85, 134, *esti* 86, 145,
esi 117, *eis* 117, (*pische*) 'e 7, (*suta*) '14,
emigrados 13, 151, 155, 159, *Efixeddu* 89,
ellu 34, *ello* 8, 15, 58, 69,
erisero 115, *irisero* 112, *ariseru* 122,
fenugu 135, *finugu* 148, 149, 150,
erighile 87,

F

famillia 93, 131, *famillia* 22, *familia* 69,
feti 80, 121, 147, *sceti* 31, 34, 116, 143,
furca 139, *grefa* 33,
(*Tatanu*) *fenenadu* 18, (*aria*) *venenada* 63,
frebas 100, *frebba* 112,
(*arza*) *fiuda* 39, (*tarantola*) *fiuda* 60,
fronestra 127, 140, *frimu* 131,

G

gabinete 31, granatzale 75, giampagadu 157,
granatza 81, gafè 7, 120, 164, gafei 110,
Genova 18, jogu 10, *(su)inugu 57,*
galu 69, gallu 88, 92, *demogratu 100,102,*
’erdas 89, ulteddos 89, uturos 90,

J

ajò 27, messaju 52, 128, buju 11, 43, soja 158,
casteddaju 55,
raju 7, 75, jaga 91, janna 39, chicaju 93,
jazu 91, 92, ruju ruju 30,
jua 94, jeo 101, 103, jogu 27, 39, jòbia 149,

H

lesthru 35, theracu 35, theracos 53,
Thathari 53, 107,
mamuthones 67, 109, Othana 138, Othieri 159,

Y

yaya 9, yayu 10,
ruyu 30, mayu 26,
casteddaya 109, 121,

I

istudiantes 119, 153, 155, ischentes 124, 153,
ierru 24, 34,

dellitu 84, *dillitos* 114,
ildimaiada 46, *maia* 45,

L

librus 135, *lomberos* 158, *lesthru* 35, *Lussurgiu* 36,
colleziu 104, *legidi* 144,
a *logu* 15, 98, no *illogu* 22, 36, 67, no *illocu* 37,
famillia 22, *famillia* 98,
medalliadu 78, *imbroliu* 85, *cunillus* 135, *canallia* 16,
iscracallios 8, 37, 61, 105, 149, *iscracanzu* 17,
fulliada 21, 24, *fulliadura* 25, *trulladas* 35,
trulladu 88, *ilvillupu* 36,

M

manchitzia 119, *manuibiles* 125,
mandigare 156, *mannigu* 47, 106, 136,
Minne 141, *Migne* 141,
moiseos 152, *mama* 38,
mucaloreddu 30, 73, 93, *muncadores* 114, 165
mucaloru 93,

N

nuragus 87, *naiga naiga* 105, 165, *nelzas* 22,
neghe, *sicannia* 12, *innorantes* 11,
montagna 68, *muntannia* 90,
Sardigna 68, *Sardinnia* 69,
ufrana 44,
calincunu 27, *calincunu* 53, 64, 72,

calicunu 61, 108, calicun'ateru 27,
dinniu 78, onniunu 82, bannius 108,
nn'amentada 7, politennicu 124,

O

colonia 23, colunia 23, culunia 23,
Andrioto 32, isporto 138,
mecanismos arratzosos 162, insoro 94,
opositzione 126, opposizione 145,

P

politzoto 19, 24, 107, polima 112, prefete 112, putecaria
128, porrochianos 156, politennicu 124, prus a prestu 18,
78, pireddu 105, pitzinnaza 161, pitzocos 104,
papare 19, 19, 23, 24, 29, 30, 76, sa papai 28,
papadu 89, 118, papanne 92,
pedditzonis 109, pedditzones 109, peddizzoni 109,
pultzissione 66, 91, brufessone 61,
pro te 108,

Q⁴⁸

qualque 36, quercus 142, 143,

R

rusas 38, 39, 121, rutos 92,
circai 135, crupa 100,

dromire 131, dromidos 15,
budrellu 103, burdellu 40,
crefidu 15, druches 8, *iscrapas* 79,
cricana 7, 70, *chircada* 63, *cricanne* 64,
cricadu 70, *crachi* 27,
frotzis 50, 128, fortzis fortzis 52,
frimu 131, *frimadu* 115, *firmat* 121,
frimos 63, *frimada* 96, firmu 73, 105,
firmare 53, *firmana* 151, *firma* 151, *firmas* 151,

S

silentziu 39, 81, selentzio 52, 54, *selentziu* 54, 100,
sarchetariu 105, *segretariu* 38, 107, segretarios 160,
serchetariu de serchetariu 34, serviziu sarchetu 50,
soru 156, scimprus 135, salditza 128,
subaprus 115, saltalzos 153,
sinnigus 19, *sinnigus* 19,
Sinnia 157, Sinnia 166,
susu 157, subra 157,
sos computadores 166, cumpetensia 101,

T

ticheta 158, theracu 34, 53, troddia 105,
tiaulu 137,
traghetto 18, *tragheto* 22, 28,
mamuthonis 117, mamuthones 109,
triulu 38, treulu 56,

⁴⁸ S'arregula de no imperai sa /q/, Antoni Cossu, dh'arrispetat sèmpiri. Agataus sceti *Qualque* a pàgini 36, ma est aligheresu.

triulu 53, triulat 53, tia 7, 10, tiu 10, 165,
dotores 108, dottori 34, *dottore* 31, tùgiu 60,

Tz/Z

tzeracu 7, *tzugu* 59, 63, 71,
tzios 7, tziu 115, 116, 117, 119, *tzia* 149, tzietu 68,
gratzias 145, cuscentzia 134, amicitzia 136, oposizione
126, esperentzia 13, vacantzias 15, rapresentanzia 39,
relatziones 42, aviazione 107, direzione 95, presidentzia
97, disgratzia 97, sententzias 126, letzitimos 33,
minorantzia 129, salditza 128, ringratzio 145, atintzione
145, *tzembrana* 105, cumpetentzia 101,

U

culunia 23, colunia 23,
susu 157, *circulu* 44, *furitu* 57,
cullionau 88, ufiziu 31, grupu 58,
cumerciu 13, *cuntzetu* 19, *cufetu* 128,

V

viva 71, 72, biva 71 72, veridade 23, 145,
vacanzias 35, *vacantzias* 15, *vetura* 155,
viazu 28, *vetura* 13,
isvillupu 145, zovanu 145,

X

meiscinas 74, luxi 97, cuxinai 134, strexu 134, arrexoni 135, erbixeddas 135, matisceddas 86, binixeddu 90, cuxinera 106, dispraxit 110, brabaxinu 121, trassixeddas 122, paxi 134, furriadroxu 137, cixiri 143,

Z

zaunzos 92, zuzina 73,
zuarzos 53, zuzina 142, *zunta 109, 110,* zuzes 114,
zornales 109, *zuze 133, ziminera 24,*
zometros 130, zometras 130,
zustu 16, 100, 102, 111,
opposizione 145, organizai 145, organizzazione 145,
terzu 127, lezinne 33, finanzia 130, aministrazione 125,
Barzellona 11, *Civitavecchia 9,* Zivitavecchia 9, elezioni
13, stanza 54, sa stanza 102, popolazione 31, 113,

Librugrafia

Iannàccaro Gabrieli, Dell'Aquila Bitòriu Sa *Pranifigatzioni Linguistiga. Lìnguas, sotziedadis e institutzionis*. Editzionis Carocci, Friaxu 2004, Roma.

De Carlo Andria, Duus de Duus, Editzionis Mondadori 1997, Trentu.

De Carlo Andria. De nosu tres, Editzionis Mondadori, 2000, Trentu.

Pennac Tanielli, Che un'arrumanzu, Feltrinelli, Maju 2000, Milanu.

Dessi Pepinu e Nicolau Tanda, Contadoris de Sardìnnia, Scridoris nous e de oi, Editzionis Mùrsia, segunda prentzada, 1965, Milanu.

Caocci Duìliu, contivitzau de, *Poesia ininterròmpia e Campusantu marinu* de Antoni Mura, chi pigat e torrat in sardu is poesias de Pàulu Eluard e Pàulu Vàlery, Cuec Editrixi, Cabudanni 2003, Castedhu.

Cossu Antoni, Mànnigos de memòria, Institutu Superiori Arregionali Etnugràfigu Nùgoro, 1984, Castedhu.

Bullegas Sérgiu, S'Urània Sulcitana, de Srabadori Còntini-Vidal, Classicidadi e tiatralidadi de sa lingua sarda, Editzionis Della Torre, Paschixedha 2004, Castedhu.

Bullegas Sérgiu, S'umanidadi e s'innocéntzia de is ùmilis, Su tiatru e sa dramaturgia de Antoni Garau, Cuec University press, segunda prentzada, Cabudanni 2004, Castedhu.

Bullegas Sérgio, *S'Ispànnia Su Tiatru Sa Sardìnnia*, Cuec Editrixi, segunda prentzada, Làmpadas 1996, Castedhu.

Bullegas Sérgio, Giovanni Delogu Ibba, *INDEX LIBRI VITAE, Tragédia In Su Isclavamentu*, Artisanarti Editrixi, Maju 2001, Castedhu.

Carta Lucianu, contivitzau de, *Su patriota sardu a sos feudatàrios*, Cuec Editrixi, Austu 2002, Castedhu.

AA.VV. contivitzau de Carta Lucianu, *DIDÀTIGA BIA, Agiudus e esperiéntzias didàtigas a pitzus de sa defensa de sa lìngua e curtura de sa Sardìnnia*, Editrixi Ghiani, 2003, Castedhu.

Paba Tonina, *Cantzoneri Ispànigu-Sardu*, Cuec Editrixi, 1996, Castedhu.

Pitalis Pàula, *Istòria de sa Literadura in Sardìnnia*, Editzionis Della Torre, Làmpadas 1998, Gràfigas Ghiani, Muristenis.

Pirodha Giuanni, *Literadura de is arregionis de s'Itallia, Istòria e libburus, SARDÌNNIA*, Sa Scola Editrixi, 1992, Bréscia.

AA. VV, Institutu Cumprensivu “L. Pitzalis” Nurri-Bidhanao Tullu, cuntivitzau de, *Venutu Lobina, cun Bidhanao in su sentidu*, Editzionis Gràfigas de su Parteolla, 2003, Parteolla.

Lobina Venutu, *Terra Disisperada terra: poesias*, Editzionis natzionalis sardas, Cooperativa Editzionis Jaca Book, 1974, Milanu.

Lobina Venutu, *Is Cantzonis*, Castedhu, Editzionis Della Torre, Gennaxu 1992, Castedhu.

Lobina Venutu, *Po cantu Bidhanoa*, Castedhu-Tatari, 2D Editrixi Mesuterrànea, Friaxu 1987, Roma.

Lobina Venutu, *Is Contus*, Nùgoro, Poliedro, Ónniasantu, 2000, Castedhu.

Lobina Venutu, *Po cantu Bidhanoa*, Nùgoro, Ilisso Editzionis, Ónniasantu 2004, Bozen.

Angioni Giúliu, *Sa Laurera*, EDES, 1975, Castedhu.

Casciu Giuanni, *Vocabolàriu sardu campidanesu-italianu*, Editzionis Gràfigas Parteolla, 2001, Parteolla.

Carlini Frantziscu, *Basilisa*, Editzionis Condaghes, Gennaxu 2001, Castedhu.

Carlini Frantziscu, *S'òmini chi bendiada su témpus*, Zonza Editori, 2001, Castedhu.

Castiglioni-Mariotti, *Fuedhàriu de sa lingua latina*, Loescher Editori, 1990, Roma.

Elianora de Arbarèe, *Carta de Logu*, Editzionis Sa Noa Sardínnia, 2003, Tàtari.

Ferrer Blasco Eduardo, *Ellus/Ello, gramàtiga sarda*, Editzionis Poliedro, 1994, Nùgoro.

Gunter Grass, *Annus de canis*, UE Feltrinelli, Sa de cuatru editzionis, Friaxu 2000, Milanu.

Leca Niatzu, *Sciuliai umbras*, Editzionis Condaghes, 1999, Castedhu.

Loi Pieru, *Bardanas e secuestrus, Acadessimentus-noas tra tzentru e periferias in Sardínnia*, presentazioni de Benitu Meloni, Cuec, University press, Maju 2001, Castedhu.

Marci Pepinu, *Is arrumanzus sardus de su Noixentus, màginis e sentidus de s'identidadi*, Cuec Editrixi, 1991, Castedhu.

Marci Pepinu, contivitzau de, *La coltivazione de' gelsi e propagazione de' filugelli in Sardegna*, Cuec Editrixi, Austu 2002, Castedhu.

Marci Pepinu, contivitzau de, *Sa Própiu vida*, de Bissenti Sulis, premissa de Leopoldu Ortu, Cuec Editrixi, segunda prentzada, Gennaxu 1997, Castedhu.

Pudhu Màriu, *Ditzionàriu, de sa limba e de sa curtura sarda*, Edizioni Condaghes, 2000/2002, Castedhu.

Sata Antonedhu, contivitzau de, *Sa scomúniga de Predi Antiogu arretori de Masudhas*, Editrixi S'Àlvure di S. Púlixu, 2002, Aristais.

Virdis Maurìtziu, *Sunétiga de su sardu campidanesu*, Edizioni Della Torre, 1978, Castedhu.

Virdis Maurìtziu, contivitzau e averiguau de, *Su Cundaxi de santa Maria de Monarcantu* de Arricu Besta, Editrixi S'Àlvure, 1982, Bonàlcadu-Aristais.

Virdis Maurìtziu, contivitzau de, *SU BIRDE, SAS ERBAS*, de Antoni Mura, Ilisso, 1998, Nùgoro.

Virdis Maurìtziu, *Lexikon der Romanistischen Linguistik, LRL, volùminu IV, Italienisch, Korsisch, Sardisch*, Max Niemeyer Verlag, 1988, Tubingen, pàginis 897/914.

Paulis Zúlio, contivitzau de, *Fuedhàriu sardu logudoresu*, de Pedru Casu, Ilisso, 2002, Nùgoro.